

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Quæstionum Canonicarum, In Quinque Libros
Decretalium, Tomus ...**

In Librum I. Decretalium, Per quadraginta, & tres Titulos distributum, in
quo agitur De Constitutionibus, Seu Legibus universim ...

Krimer, Ferdinand

Augustæ Vindelicorum, 1706

Articulus IX. De revocatione rescriptorum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73031](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73031)

clausula illi derogante; fundatur in c. *Abbatem* 140. h. t. *unct. gloss. V. per literas generales*, ubi dicitur; quod dicecesanus, cui scribitur, ut in dicecesi sua, ubi pro alio scriptum non est, provideat, & faciat provideri, non possit id exequi circa beneficium spectans ad collationem alterius, jam pro alio gravati. & in c. *Si propter*, 10. eod. in 6. Nam postquam Bonifacius VIII. Episcopo cuidam ex speciali gratia concessit, ut ad dissolutionem debitorum Ecclesie suae omnium fructus ad quinquennium in dicecesi primos fructus ad quinquennium percipere possit, non obstantibus quibuslibet consuetudinibus, privilegiis, vel statutis, per quae gratia ista impediri posset; aliquorum autem beneficiorum fructus primi anni speciali consuetudine, privilegio, vel statuto debebantur Ecclesie Cathedralis fabricae, vel alteri usui, vel alicui personae singulari, dubitatum fuit, quid de his fructibus faciendum esset? respondit Papa, *intentionem suam non esse, nova illa concessione specialibus antea factis primorum fructuum applicationibus praesudicium afferre, nisi id expressum fuerit*. Princeps enim non censetur velle alicui auferre privilegium speciale, prius concessum, nisi id exprimat, c. *Veniens*, 19. de *Prescript.* sic Layman in c. 1. de *rescriptis*. n. 8. & hoc etiam procedit in rescriptis ad lites. Nam & in his generali derogatur per speciale secundum dicta, ut colligitur ex c. *Pastoralis*, 14. §. *quoniam*, eod. *unct. gloss. V. Jurisdictionem*. In toto quippe jure, *generi per speciem derogatur*, sive species precedat, sive sequatur; sic Azor p. 1. l. 5. c. 12. q. 12.

ARTICULUS IX.

De revocatione rescriptorum.

1589. ANtequam agamus de revocatione rescriptorum, resolvenda venit quaestio, quando rescripta censentur esse in statu integro, quando incepta, seu, non esse in statu integro? Ex hoc enim pendent plures quaestiones in materia rescriptorum. Nam, ubi executio rescripti jam est incepta, & non amplius est in statu integro, jurisdictione delegata prorogatur, seu firmatur, & radicatur in delegato; etiam si mandans, seu delegans moriatur ante fi-

nem executionis. Ad hoc resolvendum fit:

§. I.

An, ut res desinat esse in statu integro, requiratur jurisdictionis delegatae usus per citationem?

1590. Videtur negandum ex eo; quia tunc causa delegata desinat esse integra, & dicitur jam incepta, quando delegatus jurisdictionis sibi commissae exercuit aliquem usum; e contra esse in statu adhuc integro, quando nullum ejus usum exercuit; & colligitur ex c. *Licet undique*, de *offic. deleg.* & c. *Si a subdelegato*, eod. in 6. Cum ergo illi actus fieri possint, ante citationem partium, videtur, non requiri, ut res desinat esse in statu integro, factum esse usum jurisdictionis per citationem. Haec opinio valde probabilis est; in praxi tamen tenendum, requiri saltem usum per citationem, propter communem Doctorum consensum, qui videri possunt apud Sanchez l. 8. D. 28. à n. 8. & constabit ex sequentibus.

1591. Et quamvis citatus Author num. 13. censet, sufficere citationem, seu mandatum expressum, seu expeditum esse a delegato, licet ad citatum non pervenerit; probabilius tamen est (ex suppositione sententiae, ut res desinat esse integra, requiri citationem) necessarium esse mandatum partibus intimatum. Nam solum mandatum citandi, vel intimandi, aut mandati expeditio, non est citatio perfecta, & consummata, qualem jura requirunt, dum partis citationem exigunt, arg. c. *quia propter*, & c. *Cum post petitum*, de *elect.*

1592. Unde quando in c. *gratum*, de *offic. deleg.* dicitur, negotium esse quasi ceptum ex hoc, quod propositum sit citationis edictum, non intelligitur de sola mandati expeditione, sed de proposito edicto cum effectu, seu citatione facta, quae non tribuitur nudo mandato; unde in eodem c. expressè dicitur: quod, cum in casu, priori citatione facta, negotium sit quasi ceptum, proposito edicto, non insinuat, quod sit quasi ceptum ex sola edicti expeditione: sed potius intimatione; praeterea quod illa verba, quae dicunt negotium quasi ceptum proposito edicto non sint

sint verba Papæ, sed solum partis; Pontifex enim expressè requirit *citationem factam*.

1593. Hinc, cum *citatio* petatur ad inchoandam jurisdictionem, non potest solum *mandatum dici citatio perfecta* in ordine ad effectum perpetuandi jurisdictionem in delegato. Nam licet *mandatum citandi* partes sit aliquis usus jurisdictionis delegatæ; quia tamen perpetuatio jurisdictionis in delegato, supponit *usum per citationem* ad hunc effectum perpetuationis; & *mandatum citandi* non sit *citatio* propriè loquendò, sed tantum quoddam ejus initium, solum *mandatum* non potest inducere illum effectum, nisi completum.

1594. Neque dicas cum Pirhing *h. t. n. 179.* *citatio* habet vim præcepti, ac instar ejus obligat, effectumque suum producit; sed præceptum, quatenus à Superiore procedit, censetur habere plenum effectum, & quantum est ex se, vim obligandi; licet per accidens ratione ignorantie non obliget, donec fuerit intimatum; ergo similiter. Resp. nec præceptum obligare in actu secundo, antequam intimeret subdito, licet habeat vim obligandi in actu primo solum remoto; & proximè potens obligare requirat sui applicationem ad voluntatem subditi per cognitionem. Sic dicendum de citationis edicto, in quantum procedit à delegante.

1595. Si quæras, an ad hunc effectum perpetuandæ jurisdictionis sufficiat *unica citatio*? Resp. affirmari probabilius; quia in *cit. c. gratum*, & *c. a subdelegato*, plus non exigitur, quam *citatio facta*; sed, licet tantum *semel facta* sit v. gr. per edictum, verè facta est *citatio*. Unde quando in Authent. *qui semel*, & *L. tres denuntiationes*, *C. quomodo*, & *quando Judex*, requiritur *trina*; sermo est quoad effectum, ut *condemnetur citatus*; non autem ad effectum, ut *perpetuetur jurisdictione*, ita Sanchez *cit. à n. 14.*

§. II.

An, ut causa desinat esse integra, sufficiat usus jurisdictionis factus per citationem?

1596. **N**egativam tenent plures apud Sanchez *cit.* quibus accedit Salas *D. 20.*

S. 17. nu. 127. Barbosa *p. 2. de potestate Episcopi, allegat. 39. n. 29.* volentes, jurisdictionem delegatam, integram esse, quousque *lis contestata sit*. Sed affirmativa, quoad effectum perpetuandi jurisdictionem delegatam, probabilior est 1. quia revera probabilius est, de jure, ad hunc effectum requiri usum jurisdictionis per citationem juridicam, ex *num. 1590. 2.* quia citatione facta, negotium est quasi *ceptum*, ut expressè dicit Urbanus III. in *cit. c. gratum*; sed hæc potest esse facta, *lite nondum contestata*; ergo etiam negotium quasi *ceptum*; consequenter non integrum; ita Sanchez *cit. V. dicta n. 1590.*

Dices tamen 1. in *c. Relatum, 19. de offic. delegati*, decernitur *expirare jurisdictionem delegati, lite non contestata*; ergo *lite non contestata* res manet integra; forus enim *contentiosus*, propriè dici non potest, nisi inter partes *contentio fiat*: at non est perfecta contentio, quousque *lis contestetur*. 3. quia ante *litis contestationem* non est *judicium*; quæ enim præcedunt, illius *præambula* dicuntur, ut notat Scaccia in *judic. c. 2. n. 22. & c. 8. num. 15.* ergo *jurisdictio judicialis* non erit exercita, nisi post *litis contestationem*. 4. *lis non movetur*, quousque *contestata* non fuerit per *c. Ex parte, 30. de Verb. signific.* ergo neque *jurisdictio* ad *judicandum* concessa prius dicitur exercita.

Ad 1. ex *c. Relatum* Resp. verum esse, quòd ibi dicatur, *si ante litis contestationem decessit mandator*, seu mandans, non esse à *Judicibus, quos delegaverat, ex delegatione hujusmodi procedendum*; ex quo textu, ut patet in objectione, inferunt aliqui, causam, & jurisdictionem delegatam manere integram, esto mortuus sit delegans, si ante hujus mortem *lis non est contestata*; consequenter jurisdictionem tali casu non perpetuari, sed *expirare*, etiam citatione facta, sed *lite nondum contestata*, id, quod tanquam probabilius amplectitur etiam Gonzalez in *c. Gratum h. t. n. 4.* quamvis *n. 3.* fateatur inter hæc duo capitula, nempe *c. Relatum, 19.* quod est Lucij III. & *c. Gratum 20.* quod est Urbani III. esse manifestam antilogiam, seu contrarietatem; nam in *c. Gratum* expressè dicitur, *perpetuari jurisdictionem in delegato, facta citatione*; in *c. Relatum*, negari videtur. Ut

1599. Ut hanc apparentem contrarietatem dissolvant Authores, in varias interpretationes abeunt. Aliqui volunt textum in c. *Relatum*, corrigi per posteriorem in c. *gratum*; verum correctio jurium statui non debet, ubi conciliari possunt, ut diximus *titulo. 2.* Alij volunt, Lucium III. non utcumque dixisse, *jurisdictionem expirare, si ante litis contestationem decessat mandans*; sed debere subintelligi *to maximè*, ut sensus sit, jurisdictionem delegatam expirare morte mandantis, *maximè* si contingat ante litis contestationem, ac quidem facta citatione; sed licet hoc cogitari possit; verba tamen hoc non significant. Alij dicunt, cum in judicialibus jus Ecclesiasticum sequatur ut plurimum constitutiones Juris Civilis, in quo controversum est, *an sola citatione, an non nisi litis contestatione*, res definat esse integra? Lucium Papam secutum esse opinionem tenentium hoc secundum, *tanquam tutius*; Urbanum verò primùm, *tanquam benignius*; alij alias expositiones sequuntur.

1600. Mihi videntur loqui Pontifices in diverso casu. Nam quantum colligi potest ex c. *Relatum*, quæstio Papæ proposita fuit, an expiret jurisdictione delegata, *si delegatus alteri subdelegavit, & ante litis contestationem mandator, seu delegatus subdelegans decessit*, sic, ut à nullo, nisi à delegato, ullus usus (nisi *subdelegationis*) prius exercitus sit? & ad hoc Lucium respondisse affirmativè. Et in hoc sensu verum est, per talem usum subdelegationis non perpetuari jurisdictionem in subdelegato, si ante litis contestationem decessit delegatus delegans, de quo casu non agit Urbanus. Quòd autem ibi loquatur Lucius de delegato subdelegante, consequenter de casu, an delegato ante litis contestationem mortuo jurisdictione perpetuetur in subdelegato? colligitur ex eo, quia casus ibi propositus est, de delegatione facta Judicibus ab alio delegato ipsius Papæ, vel alterius, ut patet consideranti quæstionem ab Archi-Episcopo Cantuariensi, & Suffraganeis ejus Lucio III. propositam. Hinc:

1601. Ad cit. c. *Relatum* Resp. cum distinctione: *in cit. c.* dicitur expirare jurisdictionem delegati ab alio delegato, si lite non contestata delegans moritur, nullo usu nisi

Tom. I.

si subdelegationis exercito, C. non delegati ab alio delegato, N. ant. dist. consequens: ergo lite non contestata res manet integra, quando agitur de jurisdictione subdelegata per delegatum C. jurisdictione non subdelegata, N. conf. secundum dicta.

Ad 2. *in n. 1597.* Resp. 1. transeat ma. N. min. multi enim docent, iudicium, etiam contentiosum (quod scilicet exercetur etiam in invitos) incipere à citatione ad finem contentionis inter partes; ergo ut res dicatur deducta *ad forum contentiosum*, quatenus requiritur *ad effectum perpetuandæ jurisdictionis* in delegato, sufficit factam esse citationem; esto litis contestatio requiratur, ut dicatur deducta ad forum contentiosum *quoad alios effectus* v. g. ut delictum non maneat occultum, prout requiritur, ut Episcopi absolvant ab irregularitate ex delicto occulto, & non deducto ad forum contentiosum.

Ad 3. *in n. cit.* Resp. 1. cum distinctione: ante litis contestationem non est iudicium *continuativè*; C. *inchoativè*, N. ant. Primus enim actus substantialis, adeoque principium, & fundamentum iudicij, est *citatio*, §. *ult. Institut. de pena temerè litigant.* gloss. in c. *Quoniam*, 11. *de probat. V. Citationes.* Resp. 2. cum distinctione antecedentis: ante litis contestationem non est iudicium, *per ordinem ad quoslibet effectus*, qui nascuntur, cum parti petenti coram Iudice responderet Reus conventus C. ant. *per ordinem ad effectus*, quos parit usus jurisdictionis *judicialis*, hoc est, ad iudicandum concessæ, N. ant. & sub eadem distinctione consequ. Nam ad effectum jurisdictionis delegatæ, imò etiam subdelegatæ perpetuandæ, sufficit, quòd delegatus jurisdictione delegata; vel subdelegatus subdelegata uti ceperit. Tunc enim nec morte delegantis secuta post talem usum, jurisdictione finitur, ut expressè deciditur in c. *Licet*, 30. *de offic. deleg.* ubi resolvitur, si unus ex pluribus delegatis, alteri ex illis, suam jurisdictionem deleget, & *hic uti capit eo vivente*, jurisdictionem sic delegatam non expirare, licet post ejus usum mors mandantis secuta sit: at *citare* est usus jurisdictionis.

Ad 4. *in n. 1597.* sicut responsum est in *num. priori ad 3.* Hinc concedo, *litem non dici motam, nisi lis contestata fuerit,*

X x

1602.

1603.

1604.

fuerit, loquendo de motione *continuati-
vè*, ac per ordinem ad quoslibet effe-
ctus, qui nascuntur ex eo, quòd pars con-
venta respondeat petenti; secus *inchoa-
tivè*, & per ordinem ad effectum, quon-
inducit usus jurisdictionis delegatæ secun-
dum dicta *ex cit. c. Licet*, 30. ubi ad qua-
stionem, an, cum tribus delegatis com-
mittitur causa ea lege, quòd, si non om-
nes possint commissioni exequendæ ad-
esse, ut si unus, qui alteri delegavit, mor-
tuis sit, & alter recusetur, superstes pos-
sit procedere, suo, & defuncti nomine?
respondit Pontifex: quòd si jurisdictione
à suo Collega sibi delegata *eo vivente uti
non ceperit*, quia mandatum hujusmo-
di re integra morte mandatoris expira-
vit: non habet solus officium judicandi:
si verò *ante mortem illius jurisdictione
uti ceperit* taliter demandata, vices suas,
& alius poterit adimplere.

§. III.

*An causa desinat esse integra, si dele-
gatus jurisdictionem commissam sub-
delegavit?*

1605. **A**ffirmativam sequuntur plures relati
à Sanchez *cit. n. 18.* sed probabilius
est contrarium, id, quod tenet Sanchez
loc. cit. & alii complures. Quia jurisdi-
ctio delegata non perpetuatur, *nisi dele-
gatus usus sit jurisdictione sibi delegata*:
at per hoc præcisè, quòd delegatus *sub-
delegaverit*, non est usus jurisdictione *de-
legata*, sed *ordinaria*, virtute legis (non
delegationis) competente delegato. Nam
lex delegato concedit in his, vel illis ca-
sibus, potestatem subdelegandi; ergo.
Et quoniam lex non distinguit, an sub-
delegatio fiat præsentibus, vel absentibus
partibus, in utroque casu dicendum pro-
babilius esse, ex sola subdelegatione non
firmari jurisdictionem delegatam, nec di-
ci posse, juridicè causam esse ceptam,
& desuisse esse integram; id, quod con-
firmari potest ex dictis, tum sententiæ re-
quirentis ad hoc litis contestationem, vel
saltem partis citationem.

1606. Præter dicta quæri potest 1. an per re-
scripti præsentationem res desinat esse in-
tegra, & firmetur jurisdictio? Resp. *ex
dictis n. 1596.* constare, quòd non, quia

acceptare rescriptum, & jurisdictionem,
non est, *eo uti*; ita Sanchez *l. 8. matr. D.
28. n. 19.*

1607. Quæri potest 2. an jurisdictio *ad plu-
res causas*, vel circa *plures personas*, in
uno rescripto delegata, firmetur, per u-
nam v. g. *citationem*, quoad omnes: re-
cum distinctione, & concedo firmari quo-
*ad omnes per unicam citationem commu-
nem*, nimirum *omnium*; non autem, si
citatio facta sit solum *particularis*, nimi-
rum, *unius tantum ex illis*, quorum cau-
sæ commissæ sunt. Ratio primi est; quia
per talem citationem *universalem* causa
jam cepta est, quoad omnes; per *parti-
cularem* autem, non quoad non citatos;
ex quo habetur ratio secundi.

1608. Dices: rescriptum, de quo in præsens,
est unum; ergo cum citatione particula-
ri utatur eo rescripto; & usu rescripti fir-
metur jurisdictio rescripto delegata, cita-
tione particulari firmabitur quoad omnes.
Resp. usu rescripti firmari jurisdictionem
quoad omnia in illo contenta, etiam si plu-
ra sint, & diversa, *si rescriptum sit unum
tam formaliter, quam materialiter*; non
autem, *si unum solum materialiter, sed
formaliter multiplex*; ita Sanchez *cit. n.
25.* Molina *de Just. Tr. 5. D. 19. num. 4.*
Ratio est: quia rescriptum ad diversa, &
independentia, perinde se habet, ac si fo-
rent rescripta distincta. Sic stipulatio-
nes multiplicentur ad multipliciterem re-
rum specialiter designatarum, ut dicitur
L. *Scire debemus*, ff. *de Verb. obligat.*
Aliud est, si rescriptum contineat *plura*,
sed *connexa*; vel *plura*, non tamen spe-
cialiter designata, sed *una universalitate*;
tunc enim censetur adhuc *unum, etiam
formaliter*; & usus unius, censetur etiam
usus circa reliqua, quatenus commissæ
sunt; ita illi. Dixi, rescriptum censi
unum etiam formaliter, si contineat plu-
ra, sed *connexa*, intellige, inseparabili-
ter, & ubi dispositum in uno, altero ne-
go, careret effectu. Unde sub hac li-
mitatione intelligendum venit axioma il-
lud: *connexorum idem est iudicium*, ex
quo aliqui nimis liberaliter procedunt,
ut ostendit solidis omnino responsis P. Ni-
colaus Rayeus in Examine Juridico-Theo-
logico Præambulorum ad exhibitionem
errorum P. Danieli Papebrochio; impu-
torum

torum à P. Sebastiano à S. Paulo, *preambulo* 3. à n. 2.

1609. Ex dictis colliges 1. quando alicui delegatur munus aliquod (v. g. visitandi aliquam Ecclesiam curatam, vel Monasterium) cujus exercitium citatione non indiget, jurisdictionem dici ceptam, consequenter rem non amplius esse integram, per primum usum talis muneris circa aliquid eorum, ad quæ tale munus se extendit; quia nec citatione juridica, nec litis contestatione indiget, ut dicatur *cepta*.

1610. Ex hoc colliges. 2. idem dicendum in rescriptis *gratie faciende*. Nam hoc ipso, quod cum *authoritative*, hoc est, *communi virtuti rescripti* ad te voces, cui gratia facienda est, jurisdictione cepta est, & negotium jam non amplius est integrum, consequenter non expirat jurisdictione, & potestas exequendi gratiam, licet ante executionis finem delegans moriatur. Nam in rescriptis gratiæ non habet locum judicialis citatio; sic Felinus in *c. Pastoralis*, §. *quoniam*, h. t. n. 3.

1611. Collig. 3. si, postquam accepisti rescriptum, ut inter Oratores dispenses in impedimento matrimonij, vocasti testes ad examinandum, *an preces veritate nitantur*? Jam negotium esse ceptum, nec amplius rem integram, consequenter te nihilominus posse procedere ad dispensandum, licet Pontifex, qui hanc gratiam, faciendam illis, tibi delegavit, ante dispensationem factam decesserit; quia sic decessit, re non amplius integra.

1612. Dixi *n. priori*, in rescriptis *gratie faciende*. Difficultas est, quænam rescripta contineant *gratiam jam factam*; quæ primò *faciendam*? Sanchez l. 8. *matr. D. 28. n. 87.* dicit, dupliciter fieri posse rescriptum *gratie*, 1. quando alicui sic committitur facultas de provisione *certæ personæ* in aliquo beneficio, vel absolutione, aut dispensatione facienda in favorem ejus, qui providendus, vel absolvendus, aut dispensandus est, *ut liberè uti possis ea facultate*. 2. *ut tenearis eâ uti ex mandato, vel precepto*. In primo casu dicit, rescriptum continere *gratiam faciendam*; in secundo casu, *factam*. Rationem dat, quia in priori casu nemini est jus quæsitum per eas literas, seu rescriptum. Non pro-

Tom. I.

visuro; quia, ut ponit casus, facultas ibi non conceditur in ejus favorem; non *providendo*; quia relinquitur arbitrio providentis: ubi autem hic tenetur præstare gratiam, nihil requiritur, nisi mera executio, adeoque gratia jam est facta; sic ille.

Suarez l. 8. *de legib.* non approbat hanc doctrinam, quod, ubi delegatus tenetur exequi rescriptum, *gratia censeatur facta*. Quia illa obligatio, seu necessitas præstandi gratiam, transit in mandatum; mandatum autem expirat morte mandantis, si contingat re integra, ut habetur in *c. Relatum*, 19. & *gratum*, 20. *de offic. delegat. L. mandatum*, C. *mandati*: ergo etiam tali casu expirat ea gratia; quod tamen non fieret, si jam esset *facta*. Et ideo cum Molina *tract. 5. de Just. D. 20. n. 4.* docet citatus Suarez, attendendum, *ad quem rescriptum dirigatur*? si enim ad te dirigitur data tibi facultate, vi cujus eligas Confessorem, qui te absolvat, aut dispense, aut tibi de beneficio provideat, gratiam censeret *factam*, sive Confessor ad id faciendum obligetur, sive non; quia gratia sic concessa jam est quasi dispensatio facta in re: at verò, si rescriptum directè referatur ad alterum, ut tibi provideat, te absolvat, vel tecum dispense, gratiam non esse factam, sed *faciendam*. His non obstantibus:

1613. Sententiam Patris Sanchez probabiliorum judicat Castropalaus *P. 1. tr. 3. D. 4. p. 16. §. 2. n. 3.* cum Garcia *de benefic. p. 6. c. 2. §. 3. à n. 304.* quia in hac questione attendi debet, *cui gratia in effectu fiat non, ad quem rescriptum referatur*; sed in effectu gratia fit *dispensando*, sive rescriptum referatur ad dispensantem, sive ad dispensandum, si dispensans tenetur dispensare. Nam sive mandetur Sacerdoti, ut tecum dispense; sive tibi dicatur, ut eligas Sacerdotem, qui tecum dispense, ex obligatione, ut hoc faciat, in tui favorem rescriptum fit. Unde non solum rescriptum, in quotibi conceditur beneficium primò vacaturum; sed etiam, quo mandatur Ordinario, ut tibi conferat beneficium primò vacaturum, rescriptum continet gratiam *factam*. Nam in utroque casu non tam Ordinarius tibi confert, quàm exequatur gratiam à Pontifice factam;

X x 2

etiam; in utroque enim habes jus ad beneficium primò vacaturum.

1615. Ad rationem in n. 1613. Resp. dupliciter alicui imponi posse *mandatum* de faciendò aliquid, primò, *quando gratia fit* alicui in effectu; secundò, quando nondum fit in effectu; quo posito: dist. maj. illa obligatio, seu necessitas transit in *mandatum de gratia, que in effectu fit*, C. secus, N. ma. si in effectu fieret, non tam haberet rationem gratiæ ipsi factæ, sed potius oneris; dist. min. sed *mandatum* expirat morte mandantis re adhuc integra, quando in effectu fit *mandatario*, C. tertio, N. min. & sub eadem distinctione consequ. *Mandatum* igitur datum alicui, ut provideat tertio, huic actu tribuit jus ad id, in quo providendus est, consequenter continet gratiam in effectu illi factam; tale autem *mandatum* non expirat morte mandantis, cum coipso res (utpote *facta*) non sit integra.

1616. Hanc tamen doctrinam limita, ut *mandatum de providendo* tunc contineat gratiam *factam*, quando est de providendo *certæ personæ, in re certa, & determinata*; nam in re *incerta, & non determinata* non potest dici *gratia facta*, sed *facienda*; tunc enim pendet adhuc ex arbitrio *mandatarij determinatio rei*; sicut nec, si non determinatur *persona cui*. Quidquid enim alicui fit, & *factum esse* dicitur, in *persona determinata* fuit, aut *factum est*; hoc autem contingere non potest, cum non determinatur, in quo fiat; sic Molina *cit. n. 2.* Requiritur etiam aliqui, ut gratia dicatur *facta*, in eo, cui fit, acceptationem, quia est quædam donatio, quæ non censetur *facta* prius, quàm accedat *donatarij acceptatio*; sed aliud est, ut gratia sit *facta ex parte concedentis*; aliud, ut sit *firma, & revocari non possit à concedente*: acceptatio ad secundum, non ad primum requiritur; ita Suarez l. 8. de legib^o, c. 31. n. 21. Sanchez *cit. l. 8. D. 28. n. 43. & 69.*

§. IV.

An, & quomodo potestas delegata per rescriptum, finiatur per revocationem delegantis?

1617. Supponendum, quòd, si habens jurisdictionem ordinariam, eam alicui delegavit, etiam ad universalitatem causa-

rum, sive pro interno, sive externo foro possit eam pro arbitrio revocare; cum sic utatur jure suo, & disponat de re quasi propria. Delegatus enim non in vi jurisdictionis suæ, sed delegantis operatur; ita Felinus in c. Novit, 13. de Judic. à n. 80. Sanchez *cit. D. 33. à n. 6.* Hinc quando dicitur, *jurisdictionem finire revocatione delegantis*, sensus est, eam expirare *in persona*, cui commissa fuit; non *in se*, cum maneat in delegante.

Quæstio autem est, an jurisdictione delegata finiatur in delegato per revocationem delegantis, etiam quando res non amplius est integra? responsio est affirmativa juxta L. 58. ff. de Judic. ibi: *judicium solvitur, prohibente eo, qui judicari jussit*; quod verum esse vult glossa ibid. etiam si revocatio fiat post litem contestatam; & quidem, ubi causa revocandi *justa est*, etiam licet; *si revocatio non cedit in damnum tertij, vel mandatarij*. Mandans enim, loquendò universim, etiam re integra, *mandatum* revocare potest, *secundò aliorum damno*; constat ex §. 9. Instit. *Quomodo mandatum finiatur*, ibi: *rectè quoque mandatum contractum, si, dum adhuc integra res sit, revocatum fuerit, evanescit*. Nam si revocatio fieret *re non integra*, usu jam factò, ratione cujus interest mandatarij, ut si sumptus jam fecisset, indemnitas servandus est à mandante; arg. L. 15. ff. cod.

Quæstio est 2. quando talis revocatio sortiatur effectum, in ordine ad hoc, ut in delegato finiatur jurisdictione commissa? Resp. quòd non nisi postquam literæ revocationis Commissario fuerint præsentatæ, ac intimatæ, *cit. L. 3. & c. cum contingat*, 24. de rescript. ubi querenti propter literas ad diversos Judices impetratas super aliqua lite dubitatio nascitur, cui *mandato* parendum? an primo? an secundo? Innocentius III. Archiepiscopo Rothomogeni rescriptit: credimus distinguendum: an, cum primum *mandatum* recepisse dignosceris, tibi forsitan innotuerit inter illos, & alios super jurisdictione discordiam suscitatum, an super hoc nihil omnino scivisti? Et quidem si super contentione hujusmodi nihil tibi penitus innotescat, cum primum *mandatum* recipere te contingit: illud debes humiliter executioni mandare. Sed si postea con-

tra-

trarium tibi ab aliis demandatur, tunc literarum ad utrosque à Sede Apostolica obtentorum copia postulata (quas tibi auctoritate presentium districtè præcipimus exhiberi, si ex ipsarum tenore deprehenderit evidentè, ita quòd non sit aliquatenus hæsitandum) quòd literæ, quæ ad illos, à quibus secundum mandatum receperis, impetratæ noscuntur, expressè revocent literas aliorum: tu illud intrepidus exequaris, quòd tibi secundò locò mandatur. Si verò ex literarum inspectione manifestè tibi constet, quòd literæ obtentæ ad illos, qui primò dedere mandatum, nullatenus exequaris. Quòd si super hoc tibi meritò fuerit dubitandum: ad exequendum secundum mandatum te procedere non oportet, donec juxta cuiusdam nostræ constitutionis tenorem inter eos hujusmodi concertatio sopiatur. Et idipsum facere debes, si primò mandatò receptò, & nondum executioni mandatò, tibi forsàn innotuerit, quòd inter se super jurisdictione demandata cœperint discipitare. Ex quo vides, si mandatarius (mandato revocato) revocationis ignatus, procederet in causa mandata, ejus actus valere perinde, ac si nulla revocatio facta esset. Hoc tamen limitandum est, ut non procedat in mandato ad contrahendum matrimonium, nomine mandantis. Nam tale mandatum expirat hoc ipso, quòd mandans, ante contractum matrimonium, voluntatem suam mutet, etiam ignorante mandatario, seu Procuratore, per c. 9. de Procurat. in 6. id, quòd etiam procedit in mandato manumissionis, per l. 4. ff. de manumissis vindicta; ratio est, quia in his casibus mandatarius non est propriè Procurator; sed tantum internuntius voluntatis ejus, à quo mittitur.

1610. Ex dict. collig. 1. mandatum gratiæ faciendæ per mandantem semper validè revocari, quando res est integra, modò caveatur damno tertii, ut diximus, n. 1618. & revocatione intimata mandatario, in hoc jurisdictionem ei delegatam tunc expirare; non autem, antequam ei intimata sit, excepto casu mandati ad matrimonium contrahendum, ut constat à num. 1619. dixi, gratiæ faciendæ. Nam ubi gratia jam facta est, qualiter evenire diximus, cum mandatarius tenetur exequi mandatum, revocatio mandati non ob-

stat; cum id, quòd jam factum est, infectum fieri nequeat; nam tunc res non est amplius integra. Dixi, quando res integra est; cum in hoc communiter Authores conveniant; quando autem non amplius est integra, etsi aliqui judicent, revocationem, etiam intimatam mandatario, non operari, ut in eo tunc desinat jurisdictione commissa; contrarium tamen (extra casum matrimonii) dicendum esse, modò caveatur periculo tertii, constat ex num. 1618.

Collig. 2. etiam Principis delegatum, qui totam jurisdictionem sibi delegatam alteri subdelegavit, posse illam revocare, re adhuc integra, ex c. Quamvis, 6. h. t. in 6. Si autem non totam, sed tantum partem causæ, etiam re non integra, poterit revocare jurisdictionem subdelegatam. Nam in hoc casu locum habet, quòd dicitur l. 58. ff. de Judic. Vetante eo, qui judicare jusserat, vel ejus Superiore, judicium solvitur.

§. V.

Qualiter potestas delegata per rescriptum finiatur morte mandantis?

Supponendum 1. in omni commissio- 1622.
Sne per rescriptum esse attendendum, an mandatum, in rescripto contentum, contineat delegationem jurisdictionis contentiosæ, qualia sunt rescripta justitiæ, ut partibus ministretur justitia; an verò contineat rationem beneficii, & gratiæ, ut sunt facultates absolvendi à rescriptis, dispensandi in impedimentis matrimonii, suscipiendi ordines ab alieno Episcopo, extra tempora, &c. Suppon. 2. in hac quæstione (an jurisdictione delegata expiret morte delegantis?) per mortem, in ordine ad finiendam jurisdictionem in delegato, etiam venire ejus depositionem ab officio; sic glossa in c. Licet, 3. h. tit. V. re integra; Abbas ibid. n. 7. Sanchez l. 8. matr. D. 28. num. 32. quibus positus:

Communis regula est: jurisdictionem 1623.
delegatam in causis justitiæ, seu ad lites in delegato (re adhuc integra) expirare naturali morte delegantis. Constat ex c. Relatum, 19. ibi: respondemus, quòd si lis fuerit ante prænominati abitum contestata,

stata, mandatum morte mandatoris nullatenus expiravit. Si verò ante litis contestationem decessit, non est à Judicibus, quos delegaverat, ex delegatione hujusmodi procedendum; sic Lucius III. item c. Gratum, 20. ubi ad quæstionem, an ante obitum delegantis propositò citationis edictò, lite verò post mortem contestata, nihilominus debeat in causa procedere delegatus? Et utrum is intelligatur appellationi renuntiassè, qui eà interposità ad producendos testes inducias postulavit, & demum productioni, & allegationi renuntians, attestaciones petiit solenniter publicari? respondit Urbanus III. quòd, cum in casu priori citatione facta negotium sit quasi captum (& maxime si delegatus non sit certus de obitu delegantis) potest, & debet in causa procedi, tenebitq., quòd justitià fuerit prævià definitum. In secundo verò casu videtur ab appellatione recessum, si secundùm ea, quæ præmissa sunt, cum, qui appellaverit, constituerit processisse. & c. Licet, 30. h. t. de quo supra. Cujus ulterior ratio est, quia rescriptum, continens mandatum ad lites, non firmat jurisdictionem in mandatario, nisi ubi res non amplius est integra, seu, nisi eà uti cœperit, ut dicitur etiam in c. quamvis, 6. eod. in 6. ibi: ex quotempore, & non ante, Judex esse incipit. Et hoc sensu procedit, quòd universim dicitur L. mandatum, 1 §. ff. mandati, mandatũ re adhuc integra expirare morte mandantis.

1624. Hæc regula extenditur 1. ad casum, esto mandatarius ignoret mortem mandantis. Quare si mandans re adhuc integra obiit; & mandatarius, primò post jurisdictione uti cœpit, ejus acta non valent, defectu jurisdictionis, quæ, ut primùm mandans extinctus est, in eo expiravit. Nam ignorantia, quòd mandans obiit, nulla juris dispositione firmat jurisdictionem, sicut, si per ejus usum res non fuisset integra, dum mandans obiit; ita Sanchez l. 3. matr. D. 22. n. 59. & colligitur ex L. 3. C. de jurisdic. omn. Judic. V. tamen limitationem aliquam à num. 1627.

1625. Extenditur 2. ut etiam procedat, mandante ab officio deposito, cujus ratio est ex n. 1622. Si quæras, an locum habeat, si delegans sit excommunicatus, suspensus, vel interdictus? videtur enim affir-

mandum. Nam jurisdictione Vicarii Generalis suspensa est, suspensa jurisdictione Episcopi; sed Resp. negativè de delegato, licet verum sit de Vicario generali; hujus enim jurisdictione eadem est cum jurisdictione Episcopi; at jurisdictione delegantis distincta est à jurisdictione delegati; sic Abbas in c. Licet, 30. h. t. n. 8. Sanchez l. 3. matr. D. 30. à n. 3.

Extenditur 3. ut procedat etiam in delegato Principis mortuo delegante, & in subdelegatis mortuo subdelegante; colligitur ex cit. c. Licet, ubi dicitur, delegationem à Papa factam expirare ipso morte interveniente re adhuc integra, V. num. 1623. Id, quòd verum est, licet illa jurisdictione à Principe delegata æquiparetur ordinariæ; nam hoc verum est, re non amplius integra, & postquam delegatus (etiam ad universitatem causarum) eà usus est; sic Layman in c. Gratum, 20. h. t. n. 8. ut enim ordinaria sit, debet esse firmata, quòd non fit mortuo delegante, re integra, ex num. jam citato.

Limitari tamen debet prædicta regula, ex dictis, ut non procedat 1. si delegatus ad aliquem actum, eundem aliàs exercere potuit potestate ordinaria. Nam eo casu, etsi re adhuc integra obiit delegans, & consequenter in delegato expirat jurisdictione, in quantum est delegata; non tamen in quantum est ordinaria, non jure delegationis, sed dignitatis, vel officii, & muneri competens; tunc enim hæc à delegatione independens est.

Limitari debet 2. ut non procedat in jurisdictione delegata immediatè ab ipsa dignitate concedentis, v. g. Sedis Apostolicæ. Nam sicut ea dignitas non expirat morte personæ, quæ illam obtinuit; cum ex se perpetua sit; sic nec expirat id, quòd concessum est, dum, & quamdiu ea existit. Cum autem fieri possit delegatio dupliciter, vel immediatè ab ipsa dignitate, vel immediatè à possidente ac obtinente illa; & usu compertum sit, nisi aliud exprimat, communiter fieri secundò modò, sub eadem distinctione respondendum erit, ubi casus occurrerit dubius.

Limitari debet 3. regula, quòd mandatum extinguatur morte mandantis re integra; non autem, re non integra, ut hoc secundùm procedat in commissione jurisdictionis ad lites, vel executionem.

Nam

Nam in *præceptis* prout condistinguntur à *legibus*, aut jurisdictione commissa, ut diximus, quæ privato imponunt obligationem aliquid faciendi, vel omittendi, non est idem. Hæc enim extincta persona præcipiente, vel ab officio remota, cum his extinguuntur. Ea enim non sunt natura perpetua, & vim obligandi solum habent ex vi jurisdictionis *existentis in persona præcipiente*; ita Sanchez l. 8. matr. D. 28. nu. 47.

1630. Limitari debet 4. ut non procedat in rescriptis meræ gratiæ jam factæ, ubi delegatus est merus executor ex mandato. Nam ubi res jam est facta, res non est amplius integra; cum ergo mors, concedentis gratiam, contingere ponatur facta jam gratiâ, licet executione pendente, non verificetur concedentem esse mortuum re integra, adeoque nec id, quod alias consuetudine est, expirare mandatum in delegato (non ad jurisdictionem exercendam) sed gratiam jam factam exequendam.

1631. Limitari debet 5. dictum in n. 1624. ut non procedat in casu, quo post rescriptum intimatum, non tamen usurpatum, consequenter re adhuc integra, etiam post delegantis mortem, re integra factâ, delegatus processit, communi errore hominum ignorantium casum mortis, atque

adeo credentium, eum legitime procedere. Nam ubi proceditur existente errore communi (licet deserit jurisdictionis *commissio*) & est titulus putativus (quem præstat rescriptum commissionis factum) defectum jurisdictionis in delegato supplet vel concedens, vel communitas, ut est Ecclesia, vel Magistratus; si ab eo supplebilis est. Est hæc satis communis sententia, quæ passim supponitur, & fundatur in L. *Barbarius ff. de offic. Prat.*

1632. Ita lex, usu jam recepto, communiter obtinet in foro externo; sed de foro interno non omnes idē sentiunt, existimantes, jurisdictionem in delegato non suppleri, quando contingit casus, quo dato dispositione juris humani, jurisdictionis vel nunquam accepta validè (qualiter contingit in simoniacè electis, intus, &c.) vel finita est, ex alijs causis, solum juris humani, licet interveniat titulus coloratus, seu putativus, & communis error, seu existimatio, talem agere cum potestate legitima. Quia nec titulus in re falsus, nec opinio communis, nec error dat jurisdictionem. Ad hanc difficultatem resolvendam respondimus alibi, jurisdictionem tunc suppleri à magistratu vel Superiore necessitate boni communis sic exigente.

QUÆSTIO IV.

IN TITULUM IV. DE CONSUETUDINE.

1633. Postquam absolvimus ea, quæ sunt de jure scripto (nimirum de constitutionibus, & rescriptis) agendum est de consuetudine, quæ dicitur *jus non scriptum*, quia vim suam non obtinet promulgatione, sed moribus populi, & utentium, seu agentium actibus frequentatis. Hodie *ratio consuetudinis* nimium ampliatur; cum in omni ferè transgressione legis, usurpatione jurisdictionis, exactio-num, & similium pro causa, qua tales sibi actus esse licitos volunt, allegetur, communis usus, praxis, consuetudo; cum tamen certum sit, non omnem consuetudinem dare jus, aut habere vim contra legem. Unde Nicolaus Papa ad Hincmarum Remensum Archi-Episcopum, mala

consuetudo, inquit, quæ non minus, quàm perniciosa corruptela, vitanda est, nisi citius radicitus evellatur, in privilegiorum jus ab improbis assumitur, & incipiunt prævaricationes, & variæ præsumptiones celerrimè non compressa pro legibus venerari, & privilegiorum more perpetuo celebrari.

ARTICULUS I.

De consuetudine in genere.

1634. **C**onsuetudo sumi potest vel pro facto, vel pro jure. *Consuetudo facti* est frequentia operandi liberè eodem modo; seu, frequentia actuum humanorum similia